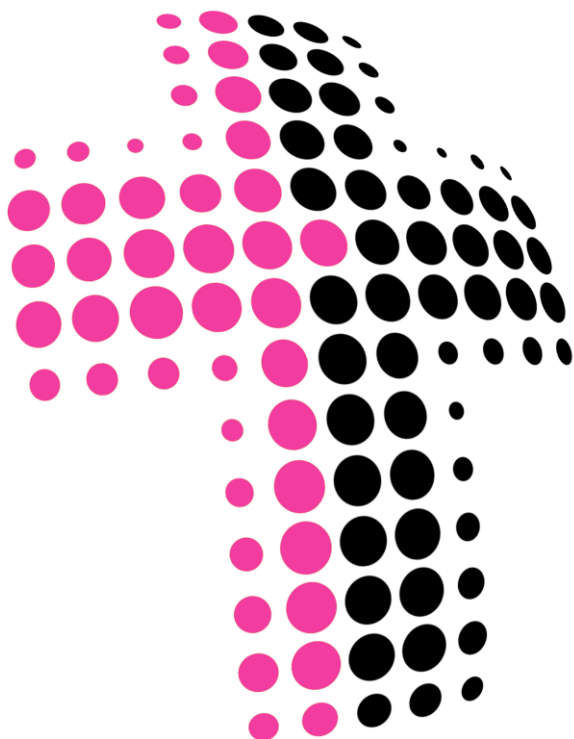

1.Tim.2,12: Kvinders ordination og Paulus' brug af skabelsesberetningen

Af John Jefferson Davis

Kristent Institut

Artiklen bringes med tilladelse fra
Christians for Biblical Equality

¹ 1.Tim.2,11-15 og særligt vers 12 har længe været omdrejningspunktet for nutidige diskussioner om ordinationen af kvinder. Traditionelle forbehold overfor indsættelse af kvinder som præster og ældste har almindeligvis gjort to antagelser om fortolkningen af denne tekst: (1) At betydningen af *authentein* i vers 12 er velkendt og ganske enkelt bør oversættes som "bestemme", og (2) at henvisningen til skabelsesberetningen gennem omtalen af Adam og Eva i vers 13-14 indebærer en form for universelt, "tværkulturelt" princip, som forbyder kvinder at udøve autoritet over mænd i kirken i alle (eller nogle) tilfælde.

Formålet med denne artikel er at begrunde, at begge disse antagelser er forkerte, og at 1.Tim.2,11-15, hvis den forstås rigtigt mht. placering og kontekst, ikke underviser om noget universelt forbud mod at indsætte kvinder som præster eller ældste. Denne artikels primære fokus vil være den anden antagelse, som angår henvisningen til Adam og Eva fra skabelsesberetningen.² Det vil blive hævdet, at Paulus' henvisning til skabelsen - som skyldtes konteksten og var rettet mod en specifik kirke - ikke blot gør det muligt, men mest oplagt at se begrænsningen på kvinders rolle i undervisningen iflg. 1.Tim.2 som et konkret og ikke et universelt forbud. Men før jeg går i gang med den analyse, vil jeg komme med et par betragtninger omkring betydningen af ordet *authentein* i vers 12.

Authentein: "Bestemme" eller "dominere"?

Det er velkendt, at *authentein* i vers 12 - et *hapex legomenon*³ i Ny Testamente - har været genstand for betydelig opmærksomhed blandt leksikografer og teologer de seneste årtier. De, som foretrækker den "traditionelle" opfattelse af mandligt, kirkeligt lederskab har haft en tendens til at oversætte det i

¹ John Jefferson Davis, PhD. og ordineret som presbyteriansk forkynder, er professor i Systematisk Teologi og Kristen Etik på Gordon-Cornwell Theological Seminary i South Hamilton, Mass., hvor han har været anset siden 1975. Han er forfatter til "Theology Primer" (Baker), "Foundations of Evangelical Theology" (Baker), "Evangelical Ethics: Issues Facing the Church Today" (Presbyterian and Reformed), "Frontiers of Science and Faith" (InterVarsity Press) og en række artikler i akademiske journaler. Han modtog Templeton Foundations pris for sin undervisning om videnskab og religion.

² Af hensyn til artiklen, tages Paulus' forfatterskab til pastoral-brevene for givet.

³ Et ord, som kun forekommer én gang.

den neutrale betydning "at have autoritet" eller "at udøve autoritet", som f.eks. George Knight i hans hyppigt citerede artikel fra 1984.⁴ I 1988 viste Leland Wilshire, efter at have undersøgt 329 forekomster af ordet og dets forbundne *authentēs*, at forud for og i det første århundrede havde *authentein* ofte negative undertoner som f.eks. "dominere" eller tilmed "myrde" eller "begå en forbrydelse"; og først senere i den oldkirkelige tid blev betydningen "at udøve autoritet" enerådende.⁵

I et studie fra 2004 har Linda Belleville⁶ omhyggeligt undersøgt fem forekomster af *authentein* før og samtidigt med Paulus og har gengivet teksterne som følger: (1) *Scholia* (5.-1. århundrede f.Kr.) til Aeschylus' tragedie *Eumenides*: "*begå voldshandlinger*"; (2) Aristonicus (1. århundrede f. Kr.) "*forfatteren*" (til et budskab); (3) et brev af Tryphon (1. århundrede f. Kr.), "*Jeg fik min vilje med ham*", (modsat Knight); (4) Philodemus (1. århundrede f.Kr.) "*mægtige herrer*"; (5) digteren Dorotheus (1. og 2. århundrede e.Kr.) i en astrologisk tekst "Saturn... *dominerer Merkur*". Det står klart, at særligt i tilfældene 1, 3, 4 og 5 ovenfor er den neutrale betydning "at have autoritet" ikke inde i billedet.

Belleville bemærker også det betydningsfulde, at en række ældre bibeloversættelser⁷ ikke oversæt-

⁴ George Knight III, "Authenteo in Reference to Women in 1 Timothy 2:12", *New Testament Studies* 30 (1984), s.145.

⁵ Leland Wilshire, "The TLG Computer and Further Reference to Authenteo in 1 Tim. 2:12", *New Testament Studies* 32 (1988) s. 120-134. Den teologiske litteratur om denne passage er grundigt undersøgt i en artikel af Craig L. Blomberg, "Neither Hierarchialist nor Egalitarian", i "Paul and His Theology", (red. af Stanley E. Porter, Leiden, Brill, 2006), s. 312-324. Se også den leksikalske analyse af Scott Baldwin, "A Difficult Word: Authenteo in 1 Tim. 2:12" i "Women in the Church: A Fresh Analysis" (red. af Kostenberger, Schreiner og Baldwin, Grand Rapids, Michigan, Baker, 1995), s. 79-80. Favoriseringen af den neutrale betydning, såsom "at have autoritet", af de græske kirkefædre i det fjerde århundrede og fremefter kunne ses som en afspejling af kirken nye kulturelle kontekst efter legaliseringen af kristendommen i år 313, som tillod kristne gudstjenester at flytte fra private møder i hjemmene til mere offentlige steder, hvor ledende roller til kvinder ikke var velset i den græske kultur. Byzantinske normer lagde op til tilsløring, begrænset bevægelsesfrihed og snævre sociale roller for kvinder; mænd og kvinder levede i almindelighed adskilte liv. Se Vern L. Bullough, "The Subordinate Sex: A History of Attitudes Toward Women" (Urbana, Ill., University of Illinois Press, 1973), s. 123 og 126, samt "Not in God's Image", red. af Julia O'Faolin og Lauro Martines (New York, Harper Torchbooks, 1973, s. 74.

⁶ Linda Belleville, "Teaching and Usurping Authority: 1 Timothy 2:11-15" i "Discovering Biblical Equality", red. af Ronald Pierce og Rebecca Groothuis, (Downers Grove Ill., InterVarsity, 2004), s. 205-223, særligt s.214-217.

⁷ Belleville, *Teaching and Usurping Authority*, s. 209-210.

ter ordet så enkelt som at "have autoritet" eller "udøve autoritet", men i en vis negativ betydning, f.eks. på gammelt latin (2.-4. århundrede): "Jeg tillader ikke en kvinde at undervise, heller ikke at *dominere* en mand"; Vulgata (4.-5. århundrede): "...heller ikke at *dominere* over en mand"; Geneva Bibelen (1560 udgaven); Bishops Bible (1589), "heller ikke at *tilrane sig autoritet* over en mand"; og King James Bible (1611), "ej heller *tilrane sig autoritet* over en mand". I ingen af disse tilfælde kan man mistænke oversætterne for at have en nutidig, "feministisk" grund til at oversætte *authentēin* med det negative "dominere" eller "tilrane sig autoritet". Disse eksempler viser, at den "traditionelle" oversættelse af *authentēin* som "at udøve autoritet" hverken er enslydende eller selvindlysende i bibeloversættelsernes historie. Om noget kunne man hævde, at bevisbyrden for betydningen er på det (nu) traditionelle syn.

Det bør også bemærkes, at Paulus, hvis han havde det almindelige kirkelige lederskab i tanke, havde en række andre ord til rådighed, som kunne have tjent det formål, ikke mindst *proistemi*. Dette ord, som forekommer otte gange i Ny Testamente og bruges seks gange af Paulus i forbindelse med kirkeligt lederskab (1.Tim.3,4.5.12; 1.Tim.5,17; 1.Tess.5,12; Rom.12,8), kan rumme betydningen "at styre, dirigere, lede eller tage sig af" og signalerer den "normale" eller "forventede" form for lederskab, der burde udøves af dem, som er valgt til ledere. Det faktum, at et meget usædvanligt og tvetydigt ord er valgt i 1.Tim.2,12 ville stemme godt overens med nogle særlige omstændigheder i den sammenhæng, som teksten adresserer. Jeg vil nedenfor argumentere for, at disse omstændigheder, som ses i klare henvisninger i pastoralbrevene selv, involverer kvinder, der bliver bedraget af vranglærere og som sådan ikke er egnede til at undervise og udøve autoritet i Efesus.

Paulus' brug af skabelsesberetningen

Denne artikels primære fokus er en undersøgelse af Paulus henvisning til skabelsesberetningen, med et blik for at her (1.Tim.2,11-15) og andre steder henviser apostlen til disse tekster med tanke på de lokale omstændigheder og konkrete kirkers problemer. Der vil blive argumenteret for, at tidligere drøftelser af disse passager ikke i tilstrækkelig grad

har anerkendt den kontekst-afhængige måde, hvorpå Paulus anvender skabelsesberetningen.

Da han skrev til kirken i Efesus, understregede apostlen, at kvinder ikke skulle undervise eller tilrane sig autoritet over mænd, fordi "Adam blev skabt først, derefter Eva, og det var ikke Adam, der blev forledt, men kvinden lod sig forlede og overtrådte budet" (v.13-14). Paulus henviser til skabelsesberetningen, idet han dels beskriver menneskets tilstand før faldet, dels umiddelbart efter (1.Mos.2,18-25; 3,1-7). Det er blevet hævdet, at eftersom vers 13, som henviser til Adams kronologiske forrang frem for Eva i skabelsen, både handler om skabelsen og tiden før syndefaldet, så afspejler de konklusioner, som apostlen drager, ikke blot kulturelle omstændigheder eller menneskets synd, men er gældende alle steder og til enhver tid og forbyder derfor indsættelse af kvinder i bestemte opgaver uanset omstændighederne. Paulus' logik henviser til en grundlæggende skabelsesorden og ikke kun en kulturel kontekst eller bestemte kirkers praksis. For dem, der anerkender Skriftens autoritet, og som anser Adam og Eva for at være historiske personer, vil sådanne overvejelser udgøre vægtige, ja uoverstigelige indvendinger mod indsættelsen af kvinder som ledende præster og ældste. Selv hvis Adam og Eva ikke blev betragtet som historiske personer, men snarere arketyperiske repræsentanter for de første mennesker, kunne man stadig argumentere for, at de konklusioner, Paulus drager fra disse beretninger, er af transkulturel gyldighed, netop fordi de trækkes fra de tekster, der tilskrives tiden før syndefaldet.

Det foregående argument tager dog ikke i betragtning, at Paulus drager konklusioner fra skabelsesberetningen på en måde, som knytter sig til hans pastorale og teologiske omsorg for konkrete kirker og forsamlinger. Det er værd at notere sig, at i andre kirkelige sammenhænge drager han andre konklusioner fra de samme tekster fra skabelsesberetningen. Når han skriver til kirken i Rom, så er det f.eks. Adam og ikke Eva, der udpeges som den repræsentant, der bragte skyld og død til menneskeheden (Rom.5,12-21). Eva bliver ikke engang nævnt. Adam bliver udpeget som den repræsentative ophav til menneskeheden, ligesom Kristus bliver udpeget som den anden Adam, som skulle komme (v.14). Opmærksomheden på Adam stemmer overens med Paulus' formål; at fremholde evange-

liet som et evangelium for alle mennesker, både jøder og grækere. Som han tidligere havde sagt i Rom.3,9: "både jøder og grækere" var under synd; og lovens retfærdige krav gjorde hele verden "strafskyldig overfor Gud" (Rom.3,19). Derfor er der et universelt behov for evangeliet. Senere tackler han i Romerbrevet spørgsmål om at spise kød og helligholde særlige dage (Rom.14,5-23), som var et internt problem i en forsamling af troende af både jødisk og hedensk baggrund, men i de indledende kapitler (1-3) interesserer han sig særligt for den "globale" og universelle betydning af evangeliet, og som følge heraf læser han 1.Mos.3 ud fra Adams ulydighed, som førte til alle menneskers fordømmelse (Rom.5,18).

Når han skriver til kirken i Korinth, anvender Paulus skabelsesberetningen på en anden måde, som har at gøre med problemerne i denne lokale forsamling. Når han udstikker retningslinjer om kvinders opførsel i forbindelse med offentlige gudstjenester (1.Kor.11,2-16), så tolker Paulus dette - idet han peger på grundlaget i skabelsen (v.8 kvinden kom "fra manden") - i retning af gensidig afhængighed mellem mænd og kvinder (v.11-12). Tydeligvis forventer han, at kvinderne i Korinth ville fortsætte med at bede og profetere i forsamlingen (1.Kor.11,5), men de bør gøre det på en ordentlig og respektfuld måde, som ærer skabelsens prioriteringer - hvordan det sidste end skal forstås.⁸

I hans andet brev til korinterne kommer apostlen ind på risikoen for at blive bedraget af falske lærere. I 2.Kor.11,3 skriver han at "jeg er bange for, at lige som slangen forledte Eva ved sin snedighed, skal jeres tanker komme på afveje bort fra det oprigtige og rene forhold til Kristus" gennem de "overapostle", som forkynder "en anden Jesus" (v.4-5). Det, man bør bemærke, er at Paulus her drager en parallel mellem forførelsen af Eva og risikoen for, at hele forsamlingen i Korinth (eller dens [mandlige] ledere) skal blive vildledt af falske lærere. I denne tekst bruges Eva som et billede på hele forsamlingen og ikke kun kvinderne, som om de i kraft af deres køn var mere udsat for at blive forført. Dette må holdes op mod henvisningen til

forførelsen af Eva i 1.Tim.2,12 hvor Paulus skriver til en kirke i Efesus, hvor han er bekymret for, at nogle af de yngre enker allerede har "vendt sig bort og slået følge med Satan" (1.Tim.5,15), og hvor han er bevidst om "svage kvinder" i Efesus, som er bebyrdede med synder og ikke har lært sandheden at kende, og hvis hjem bliver infiltreret af falske lærere (2.Tim.3,6-7).

Denne sammenligning af 2.Kor.11,3 og 1.Tim.2,12 viser, at Paulus ikke har én bestemt udlægning til alle, når han læser og anvender skabelsesberetningen fra 1.Mosebog. "Eva" kan ses som et billede på kvinderne i Efesus eller som et billede på hele kirken i Korinth - fordi de lokale omstændigheder er forskellige, selvom falsk lære udgør en fare i begge sammenhænge. Skabelsesberetningen anvendes på en måde, som er specifik for den enkelte kirke og sensitiv overfor dens kontekst.

Et andet eksempel på Paulus' kontekstsensitive anvendelse af skabelsesberetningen kan ses i de forskellige måder, som uenighed om mad og spisevaner bliver håndteret på, når han skriver til kirken i hhv. Efesus og Rom. I 1.Tim.4,1-5, som er skrevet til Efesus, er Paulus' svar til de falske lærere, som forbyder ægteskab og underviser om afholdenhed fra bestemte madvarer, at "alt, hvad Gud har skabt, er godt, og skal ikke forkastes, når man tager imod det med tak" (v.4). Det princip, som påkaldes, afspejler undervisningen i 1.Mos.1,31: "Gud så alt det, han havde skabt, og det var såre godt". Ægteskabet som institution og alle slags mad - "kosher" eller "ikke-kosher", kød eller grøntsager, ofret til afguder eller ikke - er i sig selv "rene", idet de afspejler Guds godhed i selve skabelsen. Paulus understreger stærkt dette princip overfor de falske lærere.

Når han skriver til kirken i Rom i forbindelse med tilsvarende spørgsmål om tilladte madvarer og helligholdelse af bestemte dage (Rom.14), indtager Paulus en lidt anden pastoral tilgang på grund af forskellige omstændigheder. Som overfor forsamlingen i Efesus, holder han sig til princippet fra skabelsen om, at al mad er godt (14,4: "intet er urent i sig selv" jvnf. 1.Mos.1,31), men i kirken i Rom er der andre aspekter at tage hensyn til; nemlig praksis og skrupler hos jødiske og hedenske troende, hvis forskelligartede religiøse og kulturelle baggrunde skaber problemer for samvittigheden og forstyrrer enheden i kirken. Mens de troende af hedensk baggrund i Rom i princippet kunne insi-

⁸ For en omfattende gennemgang af den sidste akademiske litteratur, som diskuterer denne vanskelige passage (1.Kor.11,2-16) se Blomberg, "Neither Hierarchist nor Egalitarian", s.295-302

stere på deres "ret" udfra skabelsesberetningen til at spise kød, så opfordrer Paulus dem til at lade være i kristen kærlighed og af hensyn til deres jødiske brødre. Under de konkrete omstændigheder opfordrer Paulus til, at en forløsende omsorg for kirkens enhed og kristnes samvittighed i sekundære spørgsmål får forrang frem for den enkeltes "ret" til at spise kød. Selvom Paulus ikke benægter gyldigheden af påstanden om, at kødet er "godt" - som sagt havde han allerede i Rom.14,4 slået fast, at "intet er urent i sig selv" - så blev dette princip ikke taget i anvendelse uden hensyntagen til de særlige omstændigheder i den pågældende kirke. I Efesus kan Paulus tillade sig at insistere på de rettigheder, vi har i skabelsen til at spise al slags mad, fordi afvisningen af denne ret kom fra falske lærere, som er i fare for at forlade troen og lytte til forførende ånder (1.Tim.4,1). Her er spørgsmålet om maden forbundet med selve fastholdelsen af troen. I Rom er der derimod ingen tegn på, at nogen af parterne - jøder eller hedninger - er i fare for at forlade troen, blive forledt af onde ånder eller bevæge sig i retning af en kættersk lære.

Desuden antyder den forudgående diskussion om madvarer i de to kirker, som Paulus adresserer, at ligesom en ret til at spise i kraft af Guds skabelse (1.Tim.4) ikke fører til en ubetinget ret til at spise i en anden situation (Rom.14), så kunne det også være tilfældet, at det forbud mod at kvinder udøver autoritet i kirken, som udledes af skabelsesberetningen (1.Tim.2,12-13), ikke medfører et forbud under forskelligartede omstændigheder. I begge tilfælde kan det hævdes, at Paulus anvender teksterne fra skabelsesberetningen på en kontekstsensitiv måde, som sigter på at bevare hans kerneværdier: den sunde lære og bevarelsen af apostlenes tro, kirkens enhed samt harmoni og orden i den kristne familie.

Efter denne udlægning af 1.Tim.2,11-15 forbød Paulus faktisk kvinder i Efesus at udøve autoritet i kirken og ville ikke støtte deres "indsættelse"; fordi falske lærere udgjorde en stor trussel i Efesus, og kvinder var blevet ført vild af dem og havde fulgt Satan. Paulus ser en parallel mellem Eva, der blev bedraget i 1.Mos.3, og kvinderne i Efesus, ligesom han ser en parallel mellem Eva og forsamlingen i Korinth. Under andre omstændigheder, hvor kvinder er sunde i troen og lever i overensstemmelse med apostolske værdier af kirkelig enhed, samt

harmonier og ordnede forhold i familierne, burde vejen være åben for, at de kan udøve kirkelig autoritet. Den generelle, "transkulturelle" konklusion, som man bør drage fra skabelsesberetningen i lyset af dens differentierede brug i 1.Tim.2 og 2.Kor.11, ville derfor være, at *hvor som helst* og *når som helst* enten *mænd eller kvinder* bliver ført vild af falske lærere, så må de ikke indsættes som kirkeledere; en sund tro er en nødvendig (men ikke tilstrækkelig) betingelse for at tjene som ældste eller diakon (1.Tim.3,1-13).

Spørgsmålet om homoseksuel praksis

På dette punkt forekommer det rimeligt at overveje en mulig indvending mod de foregående argumenter. De, som fastholder en "traditionel" forståelse af 1.Tim.2,11-15 påpeger, at den samme logik, som ville argumentere for, at forbud mod kvinders tjeneste udfra skaberordenen ikke gælder i enhver situation, også ville kunne udstrækkes til at hævde, at Bibelens forbud mod homoseksualitet heller ikke nødvendigvis var gældende i alle tilfælde. Kort sagt, hvis man argumenterer for kvinders indsættelse i tjeneste, fører det så uundgåeligt til retfærdiggørelse af homoseksualitet? Spørgsmålet er alvorligt og fortjener et grundigt svar, for tendenser i nogle amerikanske kirker giver plads til sådanne bekymringer.

Svaret på den pågældende bekymring er imidlertid at bemærke, at i frelseshistorien og i bredden af de bibelske tekster, er der en enslydende afvisning af homoseksualitet, mens der er variation i de offentlige lederroller, som kvinder i GT og NT havde.⁹ I forbindelse med homoseksuel praksis er der en konsistent position, som afspejles gennem Skriften i begge testamenter; den bibelske bedømmelse af homoseksualitet er entydigt negativ.¹⁰ Der er ingen historisk eller kulturel sammenhæng, som

⁹ Se de indsigtfulde diskussioner i William J. Webb, "Slaves, Women and Homosexuals: Exploring the Hermeneutics of Cultural Analysis" (Downers Grove, Ill.: InterVarsity, 2001), særligt s. 135-184 om samspillet mellem skabelse, nyskabelse og kulturelle elementer, som de indgår i de bibelske udsagn om kvinder og homoseksuel praksis. Webbs nuancerede tilgang er konsistent med argumentet i denne artikel, men han synes ikke at udvikle min "kontekstafhængige brug af skabelsesberetningen" på en fokuseret måde.

¹⁰ For en uddybende undersøgelse af de bibelske tekster om homoseksualitet og problemstillinger i forbindelse med fortolkningen, se Robert A. J. Gagnon, "The Bible and Homosexual Practice" (Nashville, Tenn. Abingdon, 2001).

nævnes i Skriften, hvor homoseksualitet gengives i et positivt lys. Forskellen på mænd og kvinder i skabelsen (1.Mos.1,27), som er fundamentet for forbud mod homoseksualitet, har samme konsekvenser i alle kulturelle sammenhænge.

I forbindelse med kvinders rolle i lederskab, er der en betydelig variation i Skriften. I 1.Tim.2 bliver kvinders rolle begrænset, som det her argumenteres for, i lyset af lokale problemer med, at kvinder blev ledt vild af falske lærere, og måske underviste mænd på en dominerende måde.¹¹ Andre steder kan man læse om de fremtrædende lederroller, som blev udfyldt af profeten Debora i Dom.4; profeten Hulda i 2.Kong.22; Moses' søster Miriam i 2.Mos.15,20-21; Priskilla i Apg.18,26; Filips fire døtre, som havde profetisk gave i Apg.21,9; samt Føbe i Rom.16,1 og blive mindet om de mange måder, hvorpå kvinder er blevet brugt af Gud på forskellige tidspunkter i bibelhistorien. Der er ikke antydning i Skriften af, at disse kvinders handlinger blev betragtet som noget negativt. Variationerne - det faktum, at kvinders tjeneste nogle gange blev forbudt (1.Tim.2) og nogle gange tilladt (Debora, Dom.4) - viser, at omstændighederne spiller ind, og at "transkulturelle" normer ifølge "skaberordenen" ikke blot blev anvendt uden hensyn til lokale problemstillinger.

Deboras lederskab

Deboras lederskab er et særlig relevant tilfælde i drøftelsen af Paulus' brug af Skabelsesberetningen i relation til lederroller for kvinder i kirken. Den bibelske tekst siger, at Debora var dommer i Israel på den tid (Dom.4,4). Hun dømte under Debora-palmen i bjerglandet omkring Efraim, og "israelit-

terne kom op til hende med deres retssager" (Dom.4,5); forfatteren af Dommerbogen mener helt klart, at hun udøver retslig autoritet.¹² Det ud-sagnsord, som bruges om Deboras aktivitet (*shaphat*) er det samme, som bruges til at beskrive Moses' (2.Mos.18,13) og Samuels (1.Sam.17,6) dommerfunktioner. De dommere, som skulle udpeges af de forskellige stammer og byer ifølge Moseloven (5.Mos.16,18-20) skulle håndhæve retfærdigheden upartisk og skulle respekteres som tjenere for "Gud Herren" (5.Mos.17,12), idet de repræsenterede hans autoritet. Som Robin Davis har påpeget i en nylig undersøgelse, er parallellerne mellem Moses og Debora mange og slående: både Moses og Debora virkede som dommere (2.Mos.18,13; Dom.4,4); begge sad i dommersædet, og folk kom til dem (2.Mos.18,13; Dom.4,5); begge forkyndte Herrens ord (2.Mos.7,16; Dom.4,6); begge var profeter (5.Mos.18,15; Dom.4,4); begge udtalte velsignelser (2.Mos.39,43 og Dom.5,24); begge udtalte forbandelser i Herrens navn (5.Mos.27,15; Dom.5,23); begge havde militære generaler under sig (Josua, Barak); begge gav instrukser til folket om, hvordan Gud ville besejre fjenderne (2.Mos.14,14 Dom.4,6); i begge tilfælde fik Herren fjenden i sine stridsvogne til at gå i panik og flygte (2.Mos.14,24; Dom.4,15); Guds sejr bliver først fortalt i prosa (2.Mos.14 og Dom.4) derefter i poesi (2.Mos.15 og Dom.5); Moses (og Miriam, 2.Mos.15,1) og Debora (og Barak, Dom.5,1) ledte folket ind i tilbedelse af Gud efter deres udfrielse.¹³ Debora fremstår i Dommerbogen som en slags "anden Moses", hvis autoritet udspringer af Sinais Gud.

Deboras eksempel udgør et særligt dilemma for den "traditionelle" forståelse af 1.Tim.2,12. Hvis det er sandt, at Paulus' brug af skabelsesberetningen tilsigter at forbyde alle kvinder under alle omstændigheder at udøve autoritet over mænd i pagtsfællesskabet, så forbyder apostlen det, Gud i dette

¹¹ Traditionelle oversættere af 1.Tim.2,13 ("Adam blev skabt først, derefter Eva") ser i dette en henvisning til skaberordenen og princippet om, at den førstefødte fortjener større ære. Men det bør bemærkes, at Paulus også kan anvende princippet på en kontekstspecifik måde. I Rom.3,1-2 of 9,4-5 minder han de hedningekristne læsere om Israels åndelige privilegier (loven, pagterne, tempeltjenesten osv.); Israel er Guds "førstefødte" i frelseshistorien. Hedningerne burde derfor ikke hovmode sig over disse grene, for det er "ikke dig, der bærer roden, men roden, der bærer dig" (Rom.11,18), og alligevel er Romerbrevets hovedærinde at argumentere for jøders og hedningers åndelige ligestilling overfor Gud gennem troen på Jesus Kristus (Rom.3,28-30; jvnf. Gal.3,28). Henvisningen i 1.Tim.2,13 til, at "Adam blev skabt først", kan plausibelt forstås som et kontekstspecifik korrektiv i en situation, hvor kvinder ikke opførte sig respektfuldt overfor mænd i forsamlingen i Efesus, og hvor de bliver irettesat for deres dominerende opførsel.

¹² Robert Boling bemærker til denne tekst: "At dømme. Forstået som at fungere med henvisning til et anerkendt embede... *Deborahs palme*. Det faktum, at hun fik et træ opkaldt efter sig, antyder nogle rammer, hvor hun var ansvarlig for Yahwisternes mundtlige forespørgsler... dommen, hebræisk *ham-mishpat*; her står det for hendes afgørelse som svar på en bestemt forespørgsel". "Judges: Introduction, Translation and Commentary", Anchor Bible (Garden City, NY, Doubleday, 1975), s.95

¹³ Robin E. Davis, "Historical and Literary Parallels Between the Moses and Deborah Narratives", unpublished paper, Gordon-Conwell Theological Seminary, Januar 2006, s. 1-7. Davis nævner andre paralleller udover de her nævnte.

tilfælde har tilladt - og det ville i sig selv udgøre en selvmodsigelse i Skriften.

De forskellige måder, man søger at omgå dette på, er ikke overbevisende. Tilranede Debora sig autoritet i stedet for at udøve den retmæssigt? Der er ingen antydning i Dommerbogen, Gamle Testamente i sin helhed eller Ny Testamente af, at Gud misbilligede Deboras handlinger; tværtimod skal Debora ses i lyset af programmerklæringen i Dom.2,16, at Gud i sin nåde "oprejste dommere" for at frelse dem; hendes lederskab er et fremtrædende eksempel på en sådan person, udrustet af Gud.

"Regerede" eller "dømte" Debora slet ikke Israel på den tid, men havde hun blot private samtaler med folk, som kom til hende, som en teolog har foreslået?¹⁴ Denne påstand er ikke overbevisende af tre grunde: (1) den overser brugen af udsagnsordet shaphat, som også bruges til at beskrive Moses' og Samuels handlinger (2.Mos.18 og 1.Sam.17,6), som begge var involveret i offentlige og autoritative domsafsigelser; (2) den overser den direkte henvisning til det sted, hvor Debora dømte,¹⁵ Deborapalmen, et offentligt sted, og ikke et privat, som f.eks. hendes hjem; og (3) den overser den klare udtalelse i teksten, at Debora dømte Israel, en henvisning til nationen som et hele, ikke blot forskellige enkeltpersoner. Deboras lederskab var, som for de andre dommere, bredt anerkendt og overskred stammegrænserne.

Var Debora kun Guds "næstbedste", fordi mændene i Israel ikke ville lede?¹⁶ Dette synspunkt overser de udtrykkelige tekster som f.eks. Dom.5,2 ("Israels høvdinge gjorde sig klar til kamp ... Pris Herren!") og Dom.5,9 ("Mit hjerte slår for Israels herskere, for de villige i folket"), hvor lederne i Israel roses, og ikke irettesættes, for at have svaret på Guds kald gennem Debora.

Det er heller ikke muligt at afvise beretningen om Debora ved at sige, at hun kun udøvede "civil" autoritet og ikke "åndelig" autoritet. Forestillingen om en adskillelse af civil og religiøs autoritet giver

¹⁴ Wayne Grudem, "Evangelical Feminism and Biblical Truth" (Colorado Springs, Multnomah Press, 2004) s. 133.

¹⁵ Barnabas Lindars kommenterer hertil, "Debora havde et sæde under dette træ i den betydning, at hun udøvede sin funktion som dommer her". "Judges 1-5: A New Translation and Commentary" (Edinburgh, T&T Clark, 1995), s. 183; J. Alerto Soggins, "Judges: A Commentary" (Philadelphia, Westminster Press, 1981), s. 64, skriver "'plejede at sidde': hvor hun udøvede sit hverv som dommer ... i den retlige betydning af ordet".

¹⁶ Lindars, "Judges 1-5", s. 134

ikke mening i Israels teokratiske styre dengang. En sådan forståelse læser moderne begreber som "adskillelse af kirke og stat" ind i teksten, som er fremmede for den. Debora udsteder befalinger til Barak i Herrens navn (Dom.4,6 "Dette befaler Herren, Israels Gud..."); Israels konger skulle regere på basis af Moseloven (jvnf. 5.Mos.17,18 "skal han tage en afskrift af denne lov til egen brug"), ikke på basis af en sekulær eller blot "civil" lov.¹⁷

Konsekvenserne af de foregående betragtninger er, at Debora bør ses som et positivt og ikke et negativt eksempel på en kvinde, der udøver autoritet i pagtsfællesskabet. Debora var måske usædvanlig og en undtagelse i bibelhistorien, men hun er ikke desto mindre et positivt eksempel. Eftersom Gud selv oprejste Debora som dommer, og det, Gud gør, ikke i sig selv kan være forkert, så kan det ikke i sig selv være forkert for en kvinde at have autoritet over en mand i kirkelige sammenhænge.

Deboras eksempel, positivt betragtet, er derfor konsistent med en anerkendelse af den relative natur af de forbud, som findes i 1.Tim.2,12: Gud forbyder ikke alle kvinder at udøve autoritet over mænd til enhver tid i kirken. Den forståelse, som her præsenteres, ophæver den tilsyneladende "modsigelse indenfor kanon" og giver plads i fortolkningen til at anerkende andre "Debora'er", som Gud fra tid til anden kalder til at lede.¹⁸

Konklusion

Afslutningsvist vil jeg foreslå følgende oversættelse af 1.Tim.2,12: "Jeg tillader ikke en kvinde at undervise på en måde, som dominerer over mænd".

¹⁷ Hvad angår Debora så anerkender Thomas Schreiner i "The Valuable Ministries of Women in the Context of Male Leadership" (fra "Recovering Biblical Manhood and Womanhood", red. af John Piper og Wayne Grudem, Wheaton Crossway, 2006, s.211) hendes fremtrædende rolle som leder, men påpeger så korrekt forskellen på profeter (som i Korinth) og ældste i Ny Testamente: Profeterne havde ikke samme autoritet i kraft af et permanent embede som de ældste, hvad angår undervisning. Denne forskel, selv hvis den er korrekt, overser hovedpointen angående Debora: Hun havde både "karismatisk" autoritet som profet og et anerkendt embede som dommer. De to sider var forenet i hendes tilfælde og viser, at Gud kan bifalde udøvelsen af begge typer autoritet af en kvinde, der er kaldet og udrustet.

¹⁸ Apostlenes Gerninger 2,17 "i de sidste dage... dine sønner og døtre skal profetere", antyder at i den nytestamentelige tidsalder, hvor Ånden er udgydt, burde kirken forvente flere Debora'er, ikke færre! Det, som kan have været usædvanligt under den gamle pagt, kan blive sædvanligt i den nye og opfylde Moses' ønske om, at på et tidspunkt ville "hele Herrens folk" være profeter (4.Mos.11,29)

Denne forståelse af verset stemmer med de følgende overvejelser: (1) den usædvanlige - faktisk enkeltstående - brug af *authentein* i Ny Testamente, som lægger op til usædvanlige omstændigheder frem for Paulus' oftere anvendte *proistemi* om kirke ligt lederskab; (2) de negative konnotationer i forbindelse med *authentein*, som findes i fire ud af fem tilfælde forud for eller samtidig med Paulus; (3) oversætteres brug af "dominere" eller "tilrane sig autoritet" fra ældre oversættelser af Ny Testamente, såsom Old Latin, Vulgate, Geneca, Bishops og King James; (4) den grammatikalske og syntaktiske observation, at i Ny Testamente kan parvise navneord eller erstatningsord (dvs. navnemåder), som forbindes med et "hverken... eller" ("*de...oude*") betyde en fortsættelse af sammenhængende tanker eller udpege et relateret formål eller mål;¹⁹ (5) den kirkespecifikke måde, hvorpå Paulus citerer og anvender skabelsesberetningen, som det ses ved sammenligning af 1.Tim.2 og 2.Kor.11,3 om forførelse ved falske lærere, og 1.Tim.4,4 og Rom.14 om tilladte madvarer; og (6) Deboras positive eksempel (Dom.4-5) i bibelhistorien som en kvinde, der er rejst op af Gud for at udøve lederskab og autoritet - ikke blot over en lokal forsamling, men over pagtsnationen.

Det er også blevet hævdet, at den foreslåede læsning af 1.Tim.2,12 stemmer med og støtter det, som kan kaldes Paulus' "grundlæggende omsorg for tro og orden" i pastoralbrevene og i hans tjeneste i almindelighed: (1) bevarelsen af den sunde lære og den apostolske tro, (2) enheden og ordenen i kirkerne, samt (3) solidariteten og harmonien i de kristne familier. Det er åbenbart, at apostlen i pastoralbrevene har omsorg for problemer, der rejser sig på alle tre fronter. Problemet med de falske lærere bliver ofte nævnt (1.Tim.,1,4-7; 4,1-3,7; 5,15; 6,3-5; 2.Tim.2,16-18.25-26; 3,8-9; 4,3-4; Tit.1,10-11; 3,9-11). Snakkehoveder og folk, der ikke ville indordne sig, bragte forstyrrelse til kirken (Tit.1,10). Hvad angår familierne, var der problemer med

¹⁹ Belleville giver i "Teaching and Usurping Authority", s. 218, som eksempel Matt.6,20, "hvor tyve ikke bryder ind og stjæler" (dvs. bryder ind med tanke på at stjæle); Apg.17,24: Gud "...bor ikke i templer bygget af hænder. Heller ikke lader Gud sig tjene af menneskehænder..." (dvs. bor i menneskers templer med tanke på at blive betjent af mennesker). Den oversættelse, som her foreslås, svarer til Bellevilles tanker: "Jeg tillader ikke en kvinde at undervise med tanke på at dominere en mand" eller: "Jeg tillader ikke en kvinde at undervise en mand på en dominerende måde", s. 219.

kvinder, der lod sig forlede af falske lærere (2.Tim.3,6); nogle af de yngre enker havde allerede fulgt Satan (1.Tim.5,15); og nogle falske lærere ødelagde endda hele familier (Tit.1,11).

I lyset af disse problemer i fællesskabet i Efesus understreger Paulus vigtigheden af den sunde lære (1.Tim.1,3-10; 4,6.16; 2.Tim.1,14; 4,3; Tit.1,9; 2,1), orden i kirken (1.Tim.3,15; jvnf. 1.Kor.14,40 "sømmeligt og ordentligt"), samt orden i familierne (1.Tim.3,4-5.12; 5,14; Tit.1,6). Da Paulus gennemtænker afslutningen på sin livsgerning og overgangen til anden generation af kristne ledere, tænker han naturligt på at "få orden i geledderne" mht. tro og orden, så kirkerne kan gå gennem de uvejr, som skal komme i de sidste tider (2.Tim.3,1; jvnf. 4,3-4).

I lyset af disse lokale problemer, hvor nogle kvinder bliver ledt vild af falske lærere, og hvor nogle kvinder måske underviser på en dominerende, gnidningsfyldt eller fremmedgørende måde, som skaber konflikter og splittelse i forsamlingen og i ægteskaber, så tillader apostlen ikke sådanne kvinder at have lederskabspositioner i kirken. På den anden side, under andre omstændigheder, hvor kvinder med gaver og talenter er sunde i troen og underviser på en måde, som ikke splitter forsamlingen eller ægteskaberne i kirken - hvor altså apostlens grundlæggende hensyn til tro og orden bliver mødt - så ville vejen være åben for at anerkende sådanne kvinders kaldelse og indsætte dem i lederskab i kirken.

Man kan argumentere for, at Debora i dommer-tiden kunne ses som et eksempel på en sådan udrustet og kaldet kvinde, hvis tjeneste var i harmoni med det fundamentale hensyn til tro og orden: oprejst ved Guds Ånd, håndhævende Moseloven på en retfærdig måde, upartisk og med sund bedømmelse; anerkendt og accepteret i samfundet; og uden nogen antydning i teksten af, at hendes tjeneste forårsagede hjemlige problemer i forhold til hendes mand, Lappidot. Kirkerne i dag burde tage imod det gode råd at genoverveje den "traditionelle" forståelse af 1.Tim.2,12 som bandlyser kvinder fra visse lederpositioner i kirken. Den traditionelle forståelse af teksten kan, omend uforsættligt, udsukke Ånden (1.Tess.5,19), og hæmme kaldede kvinders tjeneste og berøve kirkerne kompetent lederskab på et tidspunkt i frelseshistorien

(Apg.2,17), hvor Guds folk burde forvente flere, ikke færre, "Debora'er".

Copyright 2013, Christians for Biblical Equality (www.cbeinternational.org).

Christians for Biblical Equality grants permission to reproduce this article in its entirety for distribution for ministry or educational use (church newsletters, classroom or workshop handouts, conferences, etc.) without profit. This article may not be sold or further duplicated without our express per-mission. If you feel that your needs go beyond what we have granted in this agreement, please notify us in writing (cbe@cbeinternational.org) and we will forward the request to the author's last known address for inquiry of extended permissions.